

Meetnet vlinders

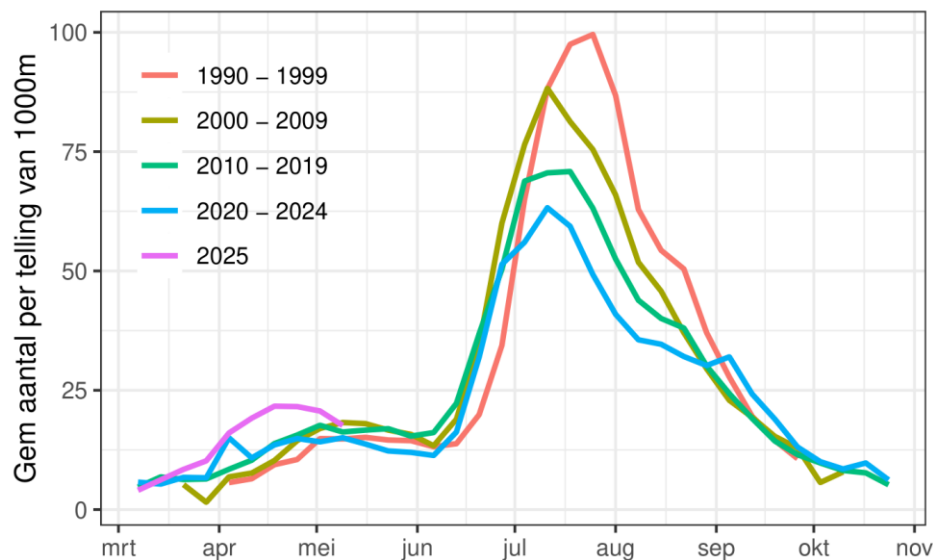
Mei 2025

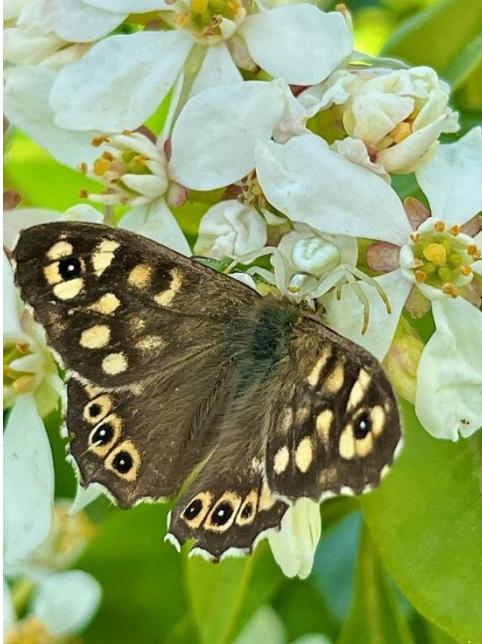
Beste teller,

Veel zon, geen regen, prima telweer. En ook nog eens relatief veel vlinders. Maar goed is het niet. De droogte begint inmiddels duidelijk zichtbaar te worden. Al die vlinders die de afgelopen weken rondvlogen hebben eitjes afgezet, en nu moeten de rupsen eten. En dat zou de komende weken wel eens steeds moeilijker kunnen gaan worden. We houden ons hart vast voor het vervolg.

Aantal vlinders

Het totaal aantal vlinders op de routes hoort dit jaar tot de topjaren. Een aantal soorten beleefde een topjaar (als de dagpauwoog en het bont zandoogje), een aantal soorten had een gemiddeld tot bovengemiddeld goed voorjaar (als het landkaartje), en slechts een enkele soort scoorde matig (oranjetipje, gehakkelde aurelia). Landelijk althans, regionaal kan het wel eens wat verschillen. Overigens zien we de laatste jaren vaker relatief veel vlinders in het voorjaar, 2017, 2019, 2020 en 2022 hadden vergelijkbare aantallen (maar lage aantallen zomervlinders). In de jaren 1990 was het aantal voorjaarsvlinders in het algemeen duidelijk jaren, het aantal zomervlinders juist (veel) hoger.

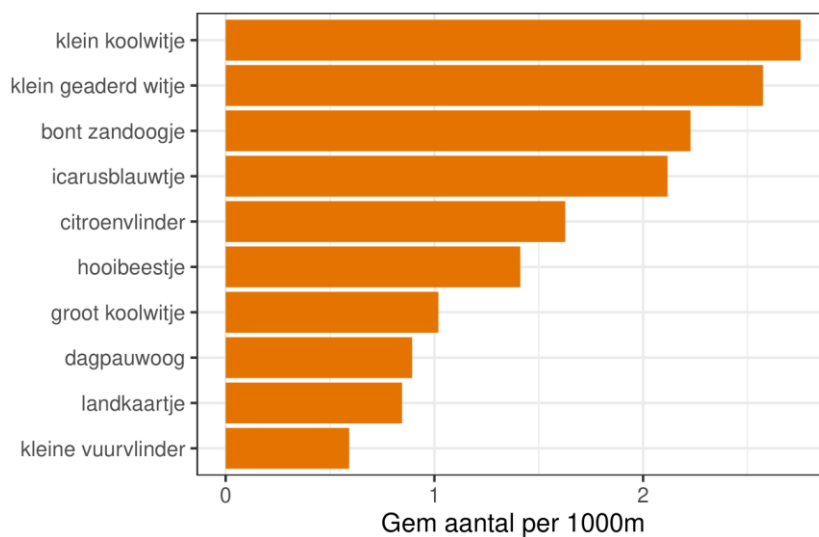

Bont zandoogje

Op 19 april liepen Vera Gubbels en Hilde van Dael-Versteegen in de Roeventerpeel bij Weert. Daar was een bont zandoogje dat wel heel mooi bleef zitten, en Vera ging maar eens goed kijken. Toen zagen ze dat de vlinder vast zat aan een kameleonspin. Overleven in de natuur is soms hard, dit vastleggen is bijzonder maar voelt ook dubbel... Wel een prachtig plaatje.

Talrijkste soorten

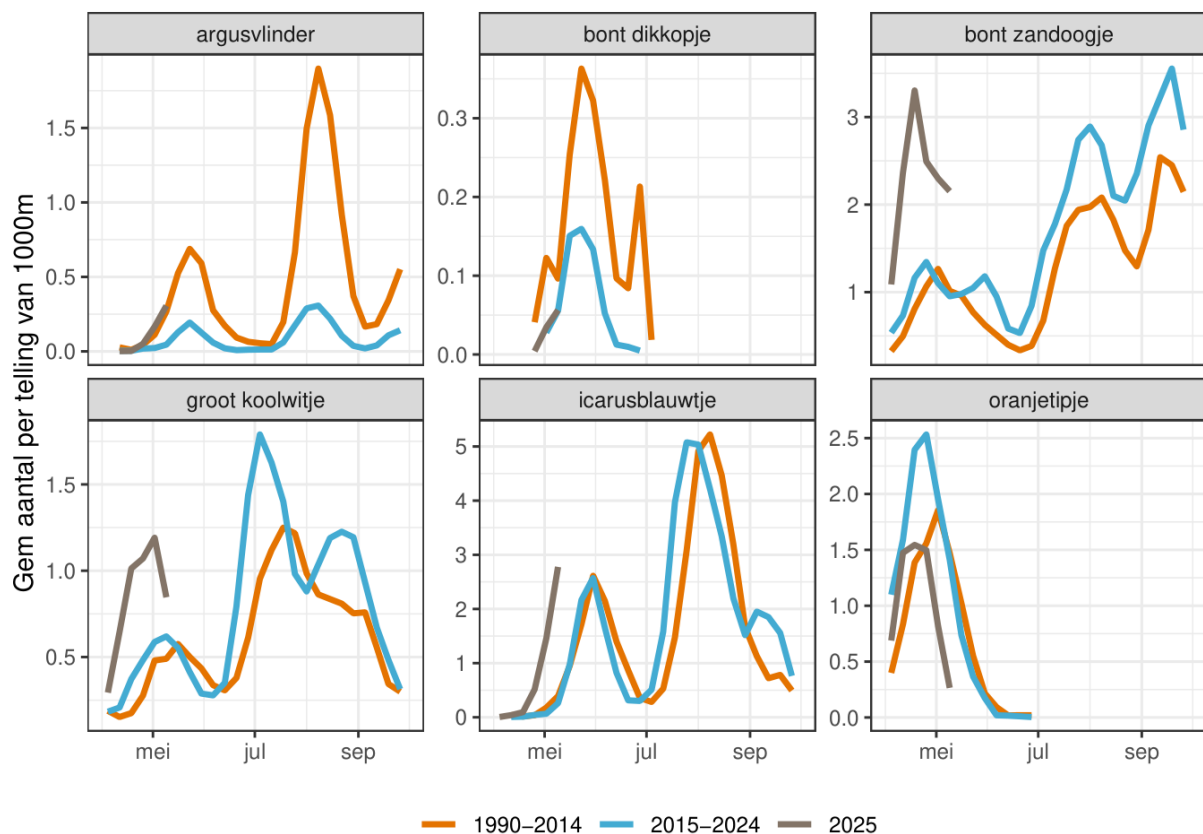
De afgelopen week waren vooral de witjes prominent aanwezig. Beide soorten zijn overigens al over hun piek heen, de aantallen zullen vanaf nu snel dalen. Maar ook het hoge aantal bonte zandoogjes valt op, en ze worden ook steeds vaker gezien op plekken waar weinig bomen staan. Het icarusblauwtje is nog in de eerste helft van de vliegtijd, en zal binnenkort pieken.

Enkele soorten

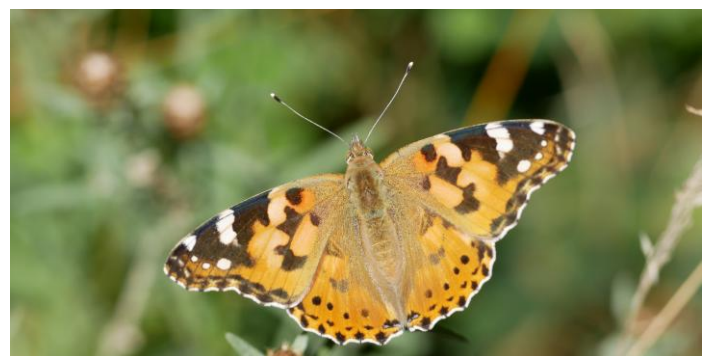
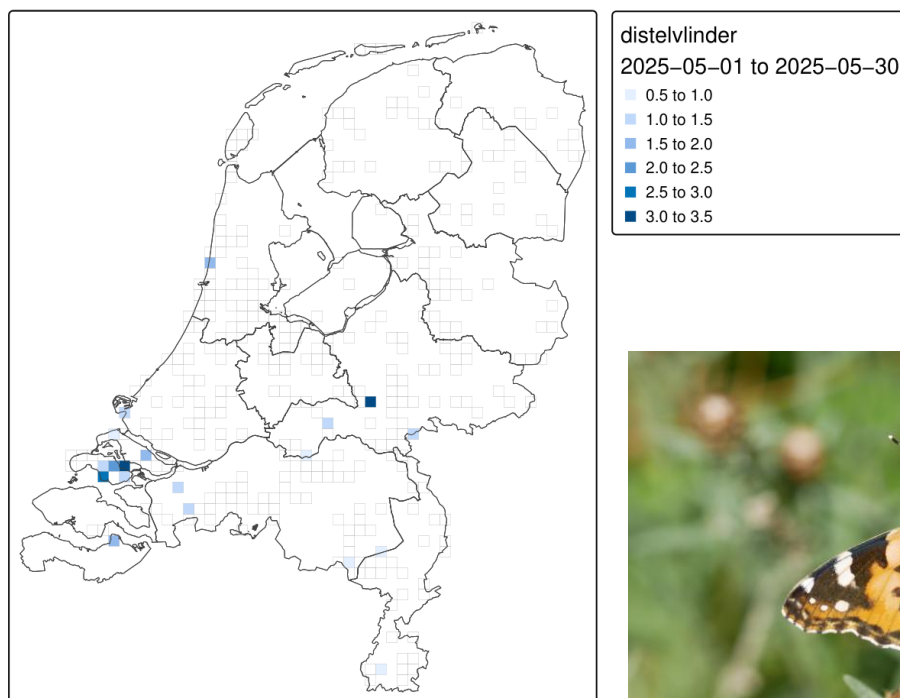
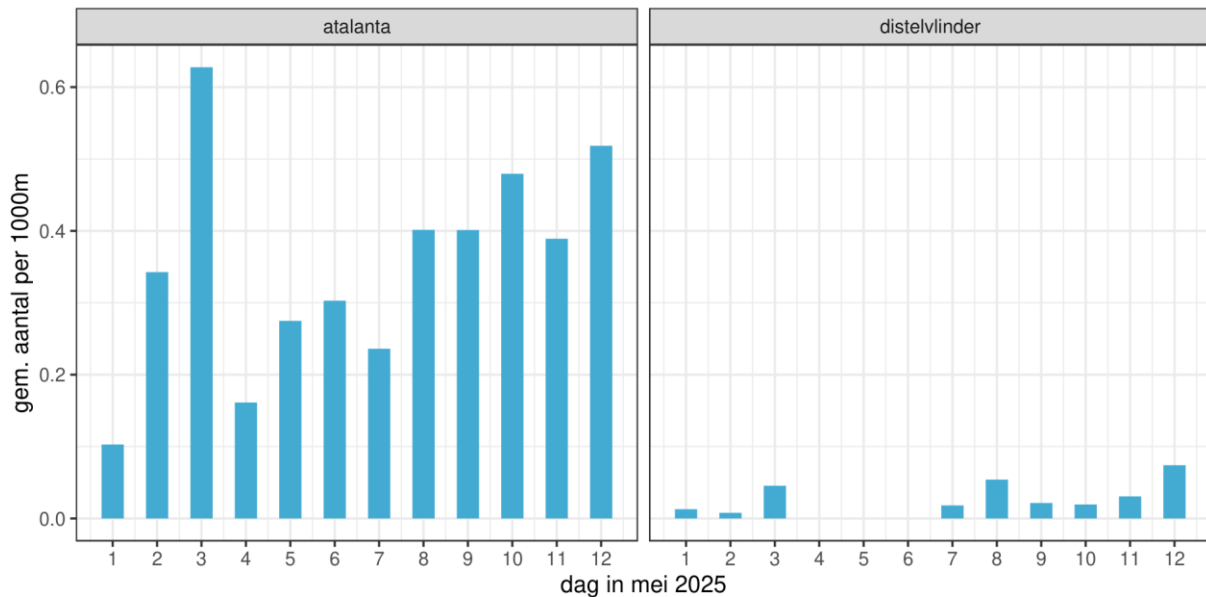
Van veel soorten kunnen we al goed zien hoe de aantallen dit voorjaar waren door ze te vergelijken met de resultaten uit het verleden. Enkele opvallende soorten:

- Het gemiddeld aantal argusvlinders per telling van 1000m ligt tot dusverre voor het eerst sinds lange tijd weer op het 'oude' niveau. Overigens is de soort nog steeds vooral beperkt tot delen van het westen en noorden van het land en Zuid-Limburg, maar daar liggen de aantallen eindelijk weer eens wat hoger.
- De vliegtijd van het bont dikkopje is nog maar net begonnen, maar de aantallen liggen tot nu toe op het niveau van de afgelopen tien jaar, en dus duidelijk lager dan voor 2015.
- Het bont zandoogje had een heel goede start van het jaar, met twee tot drie keer zoveel vlinders als voorgaande jaren.
- Nog zo'n soort die het opvallend goed deed tot nu toe is het groot koolwitje.
- Het icarusblauwtje vliegt dit jaar duidelijk vroeger dan voorgaande jaren, het gemiddeld aantal lijkt iets hoger te gaan uitkomen.
- Het oranjetipje had een matig jaar, zelfs onder het gemiddelde van 1990-2014. Vermoedelijk zijn er vorig jaar, toen het vaak regende in de vliegtijd, minder eitjes afgezet, en dat leidde dit jaar tot minder vlinders.

Flexellingen

Alle routetellingen en flexellingen samen maken het mogelijk om de soorten goed bij te houden. Hieronder het gemiddeld aantal atalanta's en distelvlinders in mei 2025 tot en met 12 mei. Wellicht weet u het nog, maar 4-6 mei was het fris (wel zonnig). Het aantal getelde atalanta's zakte meteen flink, maar bouwde zich daarna weer op. Distelvlinders zijn er veel minder, en dan nog vooral in Zeeland. Overigens: dit kaartje gaat over dichtheden, niet over losse waarnemingen!

Een flexelling is een telling waarbij je van een wandeling een compleet lijstje doorgeeft, in plaats van hier en daar een losse waarneming. Nog nooit gedaan? Probeer het eens uit! Het gaat nauwelijks extra werk kosten, het is eigenlijk heel makkelijk én het levert gegevens op die we kunnen gebruiken voor onze trends van soorten. Meer info op vlinderstichting.nl/flexellingen

Verwachte vliegtijd

We maken u er op attent dat de volgende soorten binnenkort weer gaan vliegen of al vliegen:

Soort	verwachte top vliegtijd
Bosparemoervlinder	de maand juni
Veenhooibeestje	de maand juni
Duinparemoervlinder	juni en juli
Kleine ijsvogelvlinder	begin juni – midden juli
Hooibeestje	nu – midden juni
Veenbesblauwtje	begin juni – midden juli
Veenbesparemoervlinder	begin juni – midden juli

En iets verder in de toekomst:

Heideblauwtje	juni en juli
Grote weerschijnvlinder	juni en juli
Spiegeldikkopje	midden juni – eind juli
Bruine eikenpage	begin juni – midden juli
Grote paremoervlinder	midden juni – begin augustus
Kleine paremoervlinder	juni - augustus
Pimpernelblauwtje	eind juni – midden augustus

Nog wat weetjes

Als u op de app inlogt is er geen knop “wachtwoord vergeten”. Om dat te doen gaat u eerst naar meetnet.vlinderstichting.nl, daar is die knop wel.

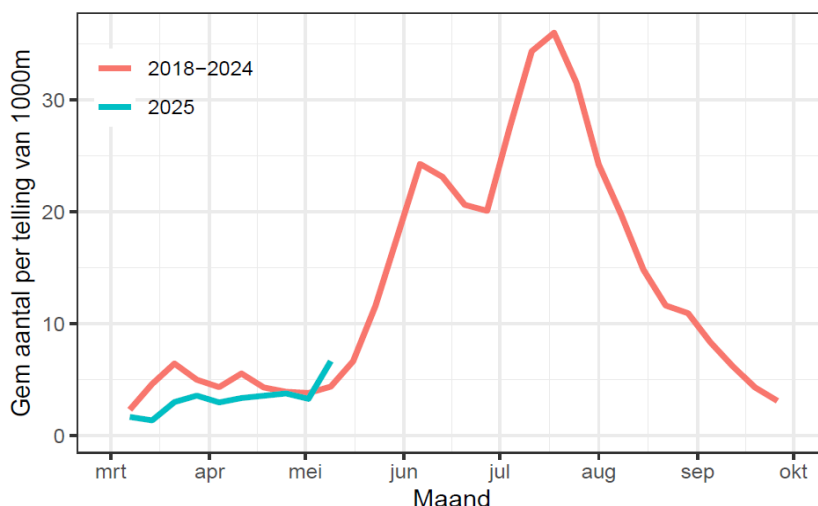
Als u een hommelmoute wilt en u wilt er ook dagvlinders op tellen, kunt u dat aanvragen via meetnet@vlinderstichting.nl. Wij kunnen dat tegenwoordig ook aanzetten bij hommelmoutes.

Hommels

Aantallen tot mei lager dan gemiddeld, nu in de lift

Dit jaar zijn er al van veel telroutes telgegevens binnen gekomen. Het gemiddelde aantal getelde hommels lag dit voorjaar tot mei iets onder het langjarig gemiddelde. Dankzij het warme en zonnige weer stijgen de aantallen van de algemene soorten nu weer. Dit is ongeveer een week eerder ten opzichte van het langjarig gemiddelde. Dit kun je zien in de nevenstaande grafiek van het gemiddeld aantal hommels per kilometer in alle getelde routes samen. De toename van de aantallen vanaf begin mei komt doordat de aantallen werksters beginnen toe te nemen. Dit geldt voor de meeste algemene soorten en met name voor de vroeg vliegende soorten.

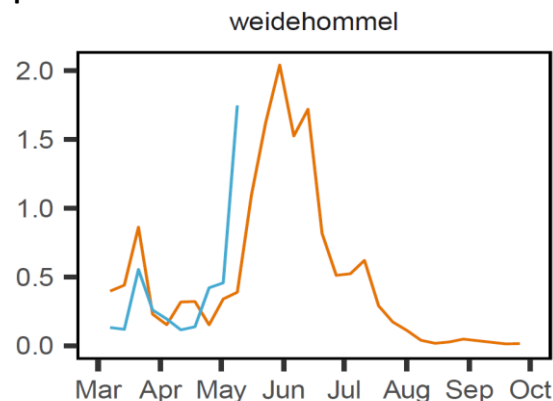
Gemiddeld aantal hommels

Aantallen weidehommel en boomhommel lopen vanaf begin mei op

Van vroege soorten zoals weidehommel en boomhommel vliegen er volop werksters. In de vliegtijdgrafiek van de weidehommel is te zien dat daar de aantallen nog sterker oplopen dan in de grafiek van de totale aantallen hommels. Ook bij deze soort zien we dat het seizoen dit jaar een weekje voor loopt op het langjarig gemiddelde. Van weidehommel worden ook al flink wat mannetjes gezien.

Van de hommelse soorten met een wat later vliegseizoen gaan in mei de koninginnen volop vliegen. Dit geldt voor veel van onze zeldzamere soorten, zoals zandhommel en heidehommel. Ook de vrouwtjes van de gewone koekoekshommel vliegen voornamelijk in mei en beginnen nu te vliegen. Terwijl er van de vierkleurige koekoekshommel (best in te voeren als de duosoort vierkleurige/boomkoekoekshommel) als weer mannetjes zijn gezien.

Hoge aantallen veenhommels

Dit jaar worden er overal in het land opvallend veel veenhommels gezien ten opzichte van vorige jaren. Dat zien we in het meetnet, maar ook in de opportunistische waarnemingen. Er worden regelmatig veenhommels gevonden buiten de gebruikelijke gebieden. Zelfs af en toe in tuinen in steden gezien. Zou dit komen door het extreem natte weer vorig jaar? De veenhommel is net als de weidehommel een vroeg vliegende soort. Ook van de veenhommel worden al volop mannetjes gezien. Omdat de veenhommel nu veel vliegt, behandelen we deze lastig te herkennen soort hieronder: hoe herken je de veenhommel?

Hoe herken je de veenhommel?

De veenhommel is een lastig te herkennen soort. Daarom zetten we in deze rubriek alle kenmerken nog een keer op een rij: hoe herken je een veenhommel? Mocht je dit net te ingewikkeld vinden, dan geeft dat uiteraard niet. We weten dat het soms al moeilijk genoeg is, zeker als er veel hommels vliegen. Wie wel toe is aan deze uitdaging, heeft hopelijk wat aan de tips in deze rubriek.

Koningin veenhommel foeragerend op gewone dophei. De korte kop (wang) is goed zichtbaar.
(Foto: Johan van 't Bosch)

De veenhommel is een witkont. Met de basisgids kom je via de witkonten al snel uit bij het tweetal tuinhommel of veenhommel. Het kleurenpatroon van de vrouwtjes van beide soorten is hetzelfde, namelijk een zwart borststuk met twee gele banden. Het verschil zit hem in de lengte van de kop: lange kop voor tuinhommel (paardenkop) en korte (meer ronde) kop voor veenhommel.

Vrouwtje veenhommel (links) met een kortere kop dan de tuinhommel. Tekeningen: Jeroen de Rond.

Mannetje veenhommel. Foto: John Smit.

Mannetjes van de veenhommel vliegen al vanaf eind april en zijn relatief klein, pluizig en felgeel. Mannetjes van de veldhommel en tuinhommel hebben een gelijkend kleurenpatroon maar vliegen wat later in het jaar, vanaf juni. Tuinhommel mannetjes hebben net als de vrouwtjes een zwart behaard gezicht. Veenhommel en veldhommel mannetjes hebben een geel behaard gezicht en zijn dus met elkaar te verwarren. Het verschil zit hem in het geel: veldhommel mannetjes hebben altijd een geheel geel behaard tweede achterlijfssegment. Bij veenhommel mannetjes is meestal alleen de voorrand van het tweede achterlijfssegment geel behaard (in een enkel geval wel het hele tweede achterlijfssegment). Verder heeft een veenhommel mannetje altijd twee duidelijk gescheiden gele banden op het borststuk. Bij de veldhommel is de voorste band (de kraag) meestal veel breder en zijn de banden gescheiden door een niet zuiver zwarte band, maar zwarte haren met grijze toppen. Zie je zo'n geel mannetje met een gele snor, kijk dan vooral naar de plaatsing en breedte van de gele banden en of het zwart wel echt zwart is.

Links mannetje veenhommel: twee gele banden op borststuk welke duidelijk gescheiden zijn door een zwarte band, waarbij het zwart echt zwart is. Geel op achterlijf bedekt meestal niet het gehele tweede achterlijfssegment. Rechts: mannetje veldhommel (vaak met geel achterop borststuk, maar minder dan kraag. Tussentijdse zwarte haren met grijze toppen). Tekeningen: Jeroen de Rond.

Teller aan het woord: Regina Oors – Zes jaar bloembezoek noteren op telroutes in Nuenen

In 2018 ben ik gestart met het wekelijks tellen van hommels op soort op drie telroutes. Twee telroutes lopen door bos en een door bebouwd gebied. De routes hebben een grote variatie aan planten. Naast de gewone telgegevens ben ik voor mezelf ook het bloembezoek gaan vastleggen. Zes jaar en 489 tellingen verder geeft dat leuke informatie.

Hommels bezoeken veel verschillende planten. In de periode van 23 mei 2019 t/m 19 september 2024 heb ik op mijn drie routes samen in totaal 2944 hommels geteld, waarvan 2614 op bloemen. De overige 330 exemplaren zijn dus rustend of vliegend aangetroffen. Er zijn maar liefst 116 verschillende plantensoorten genoteerd waar minstens éénmaal een hommel op heeft gefoerageerd. In de tabel staat een overzicht van de top 5 van bezochte plantensoorten.

Dat hommels graag op braam zitten dat wist ik wel maar dat de braam er zó met kop en schouders bovenuit zou steken, dat vond ik toch wel opvallend. Braam staat met stip op de eerste plaats, ondanks dat de plant maar op twee van de drie routes te vinden is, niet overal langs de die routes staat en vorig jaar door het natte voorjaar op de derde route zelfs niet in bloei kwam.

Naast een grote variatie aan bloembezoek zijn er per soort ook voorkeuren te zien. Bij de akkerhommel is rode klaver en dovenetel favoriet. Bij de aardhommel-groep, de weidehommel en de boomhommel is braam favoriet. Steenhommel bezoekt graag composieten. Bijna tweederde van de door de steenhommel bezochte planten waren composieten, bijvoorbeeld paardenbloem en Jakobskruid (meest bezocht). Deze resultaten maken me nieuwsgierig naar de uitkomsten elders in het land over een langjarige periode, met name de verschillen per biotoop.

In discussies over verzuivering en stikstof wordt braam verguisd. Het probleem is echter de stikstofdepositie, niet de plant. De inheemse braam heeft ook een belangrijke ecologische waarde en dat wordt weleens vergeten. Bij groenbeheerders worden onwetend waardevolle inheemse planten weggeschoffeld. Voor hommels belangrijke planten zijn paarse dovenetel, robertskruid en paardenbloem. De hommelskoninginnen die na de winterslaap wakker worden zijn het meest afhankelijk van deze vroege bloeiers. Dus laten we ze koesteren!

Soort	Habitat	Aantal bezoeken	
1 Braam	Bos	467	
2 Rode klaver	Bosrand	252	
3 Dwergmispel	Bebouwde kom	155	
4 Paarse dovenetel	Bebouwde kom en Bosrand	123	
5 Vijfdelig kaasjeskruid	Bebouwde kom en bosrand	118	

Aankondiging excursies

Ook dit jaar organiseren we weer hommelexcursies voor tellers in het meetnet. Op dit moment zijn we bezig met de organisatie. Zodra de data bekend zijn, zullen we die aankondigen in de nieuwsbrief.

Wilt u ook uw ervaring delen met andere tellers?

Heeft u leuke ervaringen op uw route en wilt u die delen met andere tellers? Wij ontvangen graag uw verhaal. Stuur het naar meetnet@vlinderstichting.nl.

Contact

Mocht u contact met ons willen, dan kunt u ons altijd bellen of e-mailen.

Landelijk Meetnet Vlinders

Chris van Swaay

José Kok, Hendrik Mertens, Ingeborg van Es-Boomsluiter en Kars Veling

Tel.: 0317 467346

meetnet@vlinderstichting.nl

Hommelmeetnet: Johan van 't Bosch, Dominic Dijkshoorn

Meetnethommels@naturalis.nl

Deze nieuwsbrief wordt via e-mail verstuurd aan alle tellers van het Landelijk Meetnet Vlinders en het Landelijk Meetnet Hommels. Mocht u geen prijs stellen op de nieuwsbrief, dan kunt u de verzending stoppen door op meetnet.vlinderstichting.nl bij Instellingen het vakje bij Nieuwsbrief ontvangen uit te vinken. Klik hiertoe eerst op het groene vakje "aanpassen".